

Nederland kartelparadijs?

In ESB van 14 maart jl. wijdde prof. dr. H.W. de Jong in het artikel "Nederland, het kartelparadijs van Europa?", een beschouwing aan het mededingingsbeleid van de Nederlandse overheid.

Het betoog komt er in het kort op neer dat er voor kartelbeluste ondernemingen in Nederland in vergelijking tot andere EG-lidstaten paradijselijke toestanden heersen.

De Jong belijdt zijn afkeer van kartels door op te merken dat kartels organisatievormen tussen concurrentie en concentratie zijn die van beide werelden het slechtste in zich verenigen. "De meest inefficiënt werkende ondernemingen vinden we in kartels, waarin de interne concurrentie en toetreding, al dan niet door halfslachtig kartelbeleid van overheidswege, open zijn."

Het mag in het licht van de ideeën van De Jong een wonder heten, dat Nederland zich in de internationale concurrentieverhoudingen zo uitstekend weet staande te houden. Wellicht is de situatie in Nederland toch wat minder somber dan De Jong het voorstelt. Nederland bevindt zich zoals in het artikel te lezen valt, op het kruispunt van twee wegen. De eerste optie is dat Nederland kiest voor een verscherping van het nationale kartelbeleid, hetgeen ons in het spoor van de EG en andere lidstaten zou brengen. De andere optie brengt Nederland in een satellietpositie van de EG. Nederland wacht af hoever de Commissie en het Hof bereid zijn hun artikel 85-arm uit te strekken en welke beleidscapaciteit de Europese Commissie wil en kan inzetten op Nederlandse zaken. Een optie die door De Jong afgewezen wordt omdat dit rechtsonzekerheid, en een nadeel zou betekenen voor het concurrentieel vermogen voor het Nederlandse bedrijfsleven. Naar de mening van de Centrale Raad voor Ondernemingsorganisaties trekt De Jong hier de verkeerde conclusie.

Het Nederlandse en Europese bedrijfsleven is gebaat bij een open geïntegreerde markt. Dat betekent dat ondernemingen overal op voet van gelijkheid met elkaar moeten kunnen concurreren. Een actief Europees kartelbeleid en een effectief toezicht op nationale concurrentievervalsende steunmaatregelen zijn belangrijke wapens in de strijd tegen compartimentering van de interne markt. Een bedreiging voor de integratie blijft de drang van nationale

overheden om vooral veel bevoegdheden op nationaal niveau in handen te houden, ja zelfs uit te breiden. Deze renationalisatie tendens strekt zich thans ook uit naar het mededingingsbeleid. Steeds meer lidstaten gaan er toe over naar het voorbeeld van de Europese Commissie, op nationaal niveau een stringent mededingingsbeleid te voeren. Nationale autoriteiten gaan daarbij op de stoel van de Europese Commissie zitten en het gevolg is dat ondernemingen met twee verschillende kartelautoriteiten te maken krijgen. De belangrijke mededingingsregelingen vallen immers al snel binnen de werkingssfeer van art. 85 van het EG-verdrag. Gevolg: veel bureaucratische rompslomp, strijdige beslissingen met alle gevolgen van dien voor de rechtszekerheid van ondernemingen, en de desintegratie van het Europese kartelbeleid. En dat is nou precies wat niet moet gebeuren.

Nationale overheden zijn snel geneigd kartelpolitiek en industriepolitiek door elkaar te halen. Renationalisatie van het kartelbeleid betekent een bedreiging voor het Europese integratiestreven, en gaat ten koste van de internationale concurrentiepositie van de Europese ondernemingen. Nederland dient derhalve te kiezen voor de tweede optie: een actief misbruikstelsel voor mededingingsregelingen die onder de criteria van de WEM vallen, en waar nodig goede afstemming met de Europese Commissie. De enig juiste weg naar het paradijs voor de Nederlandse ondernemingen: een aaneengesloten Europese markt.

L. Doorn

De auteur is secretaris van de Commissie Mededinging van de Centrale Raad voor Ondernemingsorganisaties RCO.

Naschrift

Voor de reactie van dr. L. Doorn op mijn artikel over het Nederlandse kartelbeleid wil ik hem allereerst bedanken. Het onderwerp is in onze publieke discussie nogal stiefmoederlijk bedeed. Dit gezegd zijnde, is het goed enkele punten uit het betoog van de heer Doorn te weerleggen.

Hij zegt dat de Nederlandse ondernemingen zich in de internationale concurrentieverhoudingen zo uitstekend staande kunnen houden. Is dat zo? Het dekkingspercentage van de invoer door

de uitvoer naar EG-landen is gedaald van respectievelijk 129% in 1980 en 133% in 1985 naar 120% in 1988. Daarbij zijn de overschotten naar West-Duitsland en België praktisch verdwenen en slechts die naar de inflatielanden gehandhaafd. De ontwikkeling van de top van het Nederlandse bedrijfsleven was gedurende de jaren tachtig, internationaal comparatief gezien, niet onverdeeld gunstig: de groei en winstvoet van de top-11 Nederlandse concerns, vermeld in de Fortune 500-lijst, was tussen 1979 en 1988 gering (met uitzondering van Shell en Unilever; zie ESB, 29 november 1989, blz. 1185). Als de beschermingsconstructies zouden komen te vervallen, moet ik nog zien wat er van dit 'uitstekend staande houden' overblijft.

Dit laatste raakt ook het cliché "dat ondernemingen overal in Europa op voet van gelijkheid met elkaar moeten kunnen concurreren". Om zo'n uitspraak uit Nederlandse pen wordt in Brussel en Londen toch gegniffeld? Op voet van gelijkheid concurreren? Met al die toegestane kartels, die dichtgetimmerde ondernemingen, die subsidies en belastingreducties? Ik heb er best oog voor dat ook andere landen hun zwakheden hebben, maar richt mij tegen de in de derde alinea doorklinkende toon dat het Nederlandse bedrijfsleven is achtergesteld.

Doorn beweert dat er enkele lidstaten zouden zijn die snel, voor de invoering van de EG-fusiecontrole, een nationale fusiecontrole zouden hebben ingevoerd. Daar klopt niets van. Duitsland en Engeland hadden al lang nationale fusiecontrole, Frankrijk had en heeft geen fusiewetgeving (de verscherping van het kartelbeleid dateert van voor de Europese Akte) en Italië heeft bij mijn weten geen beleid, al ligt er reeds sinds jaren een ontwerp.

Ten slotte de stelling inzake de 'renationalisatie' van het mededingingsbeleid in Europa. Dit is met recht een boeman oproepen. Gaan de exclusieve bevoegdheden van Brussel naar de nationale overheden, zoals Doorn zegt? Het is voor en na het exclusieve prerogatief van Brussel (verankerd in het EG-verdrag) om mededingingspolitiek op Europese schaal te voeren. Als een lidstaat kartels of (vanaf september aangaande) fusies wil goedkeuren die Brussel verbiedt, dan zijn ze illegaal; als Brussel toestaat wat een lidstaat wil verbieden (komt nauwelijks voor), dan kan dat alleen maar indien het een zuiver nationale aangelegenheid betreft. Met andere woorden: het nationale kartelbeleid beweegt zich binnen het Europese kader. Van renationalisatie is geen sprake.

H.W. de Jong

De auteur is verbonden aan de Universiteit van Amsterdam.